

Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Θ' Ο ΑΓΑΠΗΤΟΣ

Ὁ Ἰωάννης Θ', ὁ Ἀγαπητός, ὁ τοῦ Χαλκηδόνος, οὗ τὴν μνήμην γεραίρει ἡ ἡμετέρα ἐκκλησία τῇ 18 Ἰουλίου, διετέλεσε πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τοῦ 1111—1134. Περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ ἐλάχιστα γνωρίζομεν, τὰ δὲ πλεῖστα τῶν ἔργων αὐτοῦ ἔχουσι μείνει ἀνέκδοτα¹. Μεταξὺ τῶν ἀνεκδότων ἔργων αὐτοῦ ἄξια ἰδίας προσοχῆς εἶναι αἱ ὁμιλίας αὐτοῦ εἰς τὰ Εὐαγγέλια τῶν Κυριακῶν τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ καὶ τινων ἑορτῶν. Αἱ ὁμιλίας αὗται, ἐκτὸς ἄλλων κωδίκων², εὑρήνται καὶ ἐν τρισὶ κώδιξι τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν βιβλιοθήκης, τοῖς ὑπ' ἀριθμὸν 256, 261 καὶ 300³. Τῶν χειρογράφων τούτων τὸ τελευταῖον, τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 300, ἀποτελούμενον ἐκ φύλλων 358 (1—358), ἡριθμημένων ὑπὸ μεταγενεστέρας χειρὸς⁴ διὰ μολυβδίδος ἐν τῇ κάτω ᾧ φέρει ἐπιγραφὴν «Τοῦ ἀγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως κυροῦ Ἰωάννου τοῦ Χαλκιδῶν ὁμιλίας ἐκάστης Κυριακῆς τοῦ ὅλου χρόνου λεγόμεναι παρ' αὐτοῦ καὶ ἀποστομιζόμεναι πρὸς τὸν θεοφιλῆ συναθροιζόμενον λαόν, αἷς

¹ Πρβλ. Κ ρ ο υ μ β ά χ ε ρ - Σ ω τ η ρ ι ά δ ο υ, «Ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς λογοτεχνίας», τόμ. Α' σ. 226. Ζ. Μ α θ ᾱ, «Κατάλογος ἱστορικῶς τῶν πρώτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς Πατριαρχῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀγίας καὶ μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας», σ. 73. Μ α ν ο υ ῆ λ Γ ε δ ε ώ ν, «Πατριαρχικοὶ πίνακες», σ. 348—349. Ἰ ω ά ν. Σ α κ ε λ λ ῖ ω ν ο ς, ἐν «Εὐαγγελικῇ κήρυκι» τόμ. Ζ'. σ. 318—321.

² Ἐκτὸς τοῦ ὑπὸ τοῦ Κ ρ ο υ μ β ά χ ε ρ ἀναφερομένου χειρογράφου (ἐνθ. ἀν.) πρβλ. τὰ ὑπ' ἀριθμὸν 937. 1166. 1346. 2507. 2516. 3195 καὶ 4698 χειρογραφα ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν κωδίκων τοῦ ἀγίου Ὁρους τοῦ Σ π. Α ά μ π ρ ο υ, τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 599 ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν ἐλληνικῶν χειρογράφων τοῦ C o n s t. L i t z i - c a, τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 31 τῆς ἐν Χάλκῃ μονῆς τῆς Παναγίας ἐν Ἐπετ. τῆς Ἐταιρ. τῶν Βυζαντινῶν Σπουδῶν τόμ. 10, σ. 270, τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 33 τῆς μονῆς τῆς ἀγίας Τριάδος τῶν Μετεώρων ἐν Νέφ Ἑλληνομνήμονι τόμ. ΚΑ' σ. 318, τὸ ὑπ' ἀριθμὸν ΧΕΖ τῆς ἐν Πάτμῳ μονῆς τοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ Ἰ ω ά ν ν ο υ Σ α κ ε λ λ ῖ ω ν ο ς, σ. 262 καὶ ἄλλα.

³ Πρβλ. Ἰ ω ά ν ν ο υ Σ α κ ε λ λ ῖ ω ν ο ς. «Κατάλογος τῶν χειρογράφων τῆς ἐθνικῆς βιβλιοθήκης τῆς Ἑλλάδος» σ. 46. 47 καὶ 51.

⁴ Ἡ ἀρχικὴ ἀρίθμησης ἐν τῇ κάτω ᾧ φά κατὰ ὀκτάδια (α'—μστ').

ἐκλεξάμενος συνέθετο ἀπὸ διαφόρων Πατέρων ἁγίων, ἐξηγητῶν καὶ ἐτέρων ἀνδρῶν».

Αἱ ὁμιλίαι αὗται, 58 τὸν ἀριθμὸν, καταλαμβάνουσι τὰ ὑπ' ἀριθμὸν 1α—329β φύλλα τοῦ χειρογράφου, μεθ' ἧς ἔπεται «Ἐρμηνεία τοῦ κυροῦ Θεοφυλάκτου Βουλγαρίας. Ἐξηγήσεις εἰς τὰ ἑνδεκα ἑωθινὰ Εὐαγγέλια» (φύλ. 330α—357β). Ἐν τέλει, ἐν φύλλῳ 357β ἔχει σημειώσῃ ὁ ἀντιγραφεὺς «Ἐτελειώθη τὸ παρὸν βιβλίον, ἥτοι τὸ Κυριακοδρόμιον, παρ' ἑμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ καὶ τῆς προσηγορίας ἀναξίου καὶ κατὰ συγχωρήσεως Θεοῦ ἱερομονάχου Καλλίστου ἐν τῇ σεβασμῇ μονῇ τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῇ ἐν τῷ θέματι κειμένῃ τῶν μεγάλων Πυλῶν ἐν τῷ „ζπδ' ἰνδ. Δ'. καὶ οἱ ἀναγινώσκοντες καὶ τὰ ἐν αὐτῷ ἐσφαλμένα γνωρίζοντες διορθώσατε. Ἐν μηνὶ Ἰουνίῳ, ἡμέρᾳ Τρίτῃ».

Τὸ δευτέρον τῶν χειρογράφων τούτων, τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 261, φέρει ἐπιγραφὴν «Τοῦ ἁγιοτάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως νέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου τοῦ Χαλκιδῶν ὁμιλία ἐκάστης Κυριακῆς τοῦ ὅλου χρόνου καὶ ἐπὶ δεσποτικαῖς, καὶ ἐτέραις ἑορταῖς ἐπισήμοις λεγόμεναι παρ' αὐτοῦ καὶ ἀποστομιζόμεναι πρὸς τὸν θεοφιλῆ συναθροιζόμενον λαόν, ἃς ἐκλεξάμενος συνέθετο ἀπὸ διαφόρων ἁγίων Πατέρων, ἐξηγητῶν καὶ ἐτέρων σοφῶν ἀνδρῶν».

Καὶ τὸ χειρόγραφον τοῦτο περιέχει τὰς ὁμιλίας τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννου, ὡς καὶ τὰς ἑνδεκα ὁμιλίας τοῦ Θεοφυλάκτου Βουλγαρίας εἰς τὰ ἑωθινὰ Εὐαγγέλια κατὰ τὴν αὐτὴν σειρὰν.

Τὸ τρίτον τῶν χειρογράφων τούτων, τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 256, ἀρχεταί : «Τοῦ ἁγιοτάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως νέας Ρώμης κυροῦ Ἰωάννου τοῦ Χαλκιδῶν ὁμιλία εἰς τὸν τελώνην καὶ φαρισαῖον. Εὐλόγησον πάτερ» καὶ περιέχει τὰς ὁμιλίας Ἰωάννου Θ' κατὰ τὴν αὐτὴν σειρὰν καὶ ἐν τέλει τὸν λόγον τοῦ Ἐφραίμ τοῦ Σύρου εἰς τὸν πάγκαλον Ἰωσήφ. Ἐν τέλει τοῦ χειρογράφου ἔχει σημειώσῃ ὁ ἀντιγραφεὺς «Ἐν τῷ „ζπε' ἐγράφει τῷ παρὸν βιβλίον ἐν τῇ βασιλικωτάτῃ καὶ μεγάλῃ μονῇ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, ἥτοι τὸ ἐπὶ κλην ἁγίῳ Μετεώρῳ. Ἐγράφη δὲ διὰ χειρὸς καὶ εὐτελοῦς τάχα δὲ ἐν ἱερομονάχοις ταπεινὸς Χριστόδουλος».

Κατωτέρω ἐκδίδω ἐκ τοῦ κώδικος 300 τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν βιβλιοθήκης πίνακα τῶν ἐν αὐτῷ περιεχομένων ὁμιλιῶν τοῦ Ἀγαπητοῦ καὶ τὴν πρώτην αὐτοῦ ὁμιλίαν, τὴν εἰς τὸν τελώνην καὶ φαρισαῖον, ἐξ ἧς δύναται τις νὰ λάβῃ ἰδέαν τινὰ περὶ τῶν ὁμιλιῶν τοῦ Ἀγαπητοῦ καὶ τῆς ἀξίας αὐτῶν.

Ἄξιον σημειώσεως εἶναι ἐντιυῖθα ὅτι τὸ κείμενον τῆς ὁμιλίας ταύτης τοῦ Ἀγαπητοῦ, ὡς καὶ τῶν λοιπῶν αὐτοῦ ὁμιλιῶν ἐν τοῖς ἀνωτέρω τρισὶ κώδικιν ἐλαχίστας ἔχει διαφοράς, ἀναξίας λόγου.

Ἐν τέλει φρονῶ ὅτι εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο ἐὰν αἱ ἀνέκδοτοι αὗται ὁμι-

λῖαι τοῦ Ἀγαπητοῦ ἐξεδίδοντο πᾶσαι, διότι διὰ τῆς ἐκδόσεως τούτων ἀναμφιβόλως θὰ ἐπλουτίζετο ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἡμῶν φιλολογία καὶ θὰ ἀπεδίδετο ἡ προσήκουσα τιμὴ εἰς προσωπικότητα δυστυχῶς μέχρι τοῦδε παροραθεῖσαν.

1 (φ. 1α—7α). «Ὁμιλία τῇ Κυριακῇ τοῦ τελώνου καὶ Φαρισαίου. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἀρχ. Ἡ εἰς τὸν τελώνην καὶ φαρισαῖον παραβολὴ καὶ ὑπόθεσις, ὅσπερ γυμνασία τις καὶ παραίνεσις ἐπενοήθη τοῖς ἁγίοις Πατράσιν.

2 (φ. 7α—14β). «Ὁμιλία τῇ Κυριακῇ τοῦ Ἀσώτου. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἀρχ. Ἀγαθὸς μὲν ὁ Θεὸς πρὸς πάντας ἔστι καὶ φιλόανθρωπος καὶ μακρόθυμος.

3 (φ. 15α—21α). «Ὁμιλία ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον ἁγίου Εὐαγγελίου ἀναγινωσκομένη τῇ Κυριακῇ τῆς Ἀπόκρεω. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἀρχ. Φοβερὰ ἡ ἡμέρα ἐκείνη τῆς δευτέρας τοῦ Χριστοῦ παρουσίας καὶ τῆς μελλούσης κρίσεως, ἀδελφοί μου.

4 (φ. 21α—28β) «Ὁμιλία τῇ Κυριακῇ τῆς Τυροφάγου. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἀρχ. Ἴδου τὸ τῆς τεσσαρακοστῆς στάδιον ὑπανοίγεται σήμερον ἡμῖν, ἀδελφοί μου.

5 (φ. 28β—39α). «Ὁμιλία τῇ πρώτῃ Κυριακῇ τῶν ἁγίων νηστειῶν. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἀρχ. Ἡ ἁγία τεσσαρακονθήμερος αὕτη νηστεία, ἀγαπητοί, ὡς κλῖμαξ τις πρόκειται ἡμῖν.

6 (φ. 39α—45α). «Ὁμιλία ἐκ τοῦ κατὰ Μάρκον ἁγίου Εὐαγγελίου ἀναγινωσκομένη Κυριακῇ δευτέρᾳ τῶν ἁγίων νηστειῶν. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἀρχ. Ὁ τῆς ἁγίας τεσσαρακοστῆς καιρὸς, ἀδελφοί μου, πρὸς τὸν ὅλον καιρὸν τοῦ ἐνιαυτοῦ συγκρινόμενος.

7 (φ. 45β—53α). «Ὁμιλία ἐκ τοῦ κατὰ Μάρκον ἁγίου Εὐαγγελίου ἀναγινωσκομένη Κυριακῇ τρίτῃ τῶν ἁγίων νηστειῶν. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἀρχ. Πρωτυπῶν καὶ προδιαγράφων ὁ μακάριος Μωϋσῆς τὸν ζωοποιὸν καὶ θεῖον σταυρὸν ῥάβδῳ τὴν ἐρυνθρὰν διέτεμε θάλασσαν.

8 (φ. 53α—59β). «Ὁμιλία ἐκ τοῦ κατὰ Μάρκον ἁγίου Εὐαγγελίου ἀναγινωσκομένη Κυριακῇ τετάρτῃ τῶν ἁγίων νηστειῶν. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἀρχ. Μεσάσαντες τὸ πέλαγος, ἀδελφοί, τῆς ἐγκρατείας.

9 (φ. 59β—65β). «Ὁμιλία ἐκ τοῦ κατὰ Μάρκον ἁγίου Εὐαγγελίου

ἀναγινωσκομένη Κυριακῇ πέμπτῃ τῶν ἁγίων νηστειῶν. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἄρχ. Παρῆλθεν μὲν ὁ χειμὼν, τὸ δὲ ἔαρ εἰσῆλθε καὶ βλέπομεν τὴν κτίσιν ἀναθάλλουσαν.

10. (φ. 66α—70α). «Ὁμιλία ἀναγινωσκομένη τῷ Σαββάτῳ τοῦ δι-
καίου Λαζάρου. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἄρχ. Τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τὰς κατὰ γῆν διατριβάς
ποιουμένου ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ γένους ἡμῶν.

11. (φ. 71α—74α). «Ὁμιλία ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην ἁγίου Εὐαγγελίου
ἀναγινωσκομένη Κυριακῇ τῶν Βαΐων. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἄρχ. Πρὸ ἕξ ἡμερῶν τοῦ Πάσχα ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς Βηθανίαν, ὅπου
ἦν Λάζαρος.

12 (φ. 74β—78α). «Τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ Κυριακῇ τοῦ Πάσχα ἐκ τοῦ
κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἄρχ. Πάσχα ἱερὸν καὶ τίμιον ἐπέλαμψεν, ὃ ἀδελφοί, σήμερον.

13. (φ. 78β—82α). «Ὁμιλία λεχθεῖσα τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ Κυριακῇ
τοῦ Πάσχα. Εὐλόγησον, πάτερ»

Ἄρχ. Χαρᾶς ἡμέρα καὶ εὐφροσύνης, ἀγαπητοί, ἡμέρα ἀγαλλιᾶσεως
καὶ σωτηρίας.

14. (φ. 82α—85α). «Ὁμιλία ἀναγινωσκομένη τῇ δευτέρᾳ τῆς δια-
καινησίμου. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἄρχ. Τὸ ῥᾶθυμον ἡμῶν διεγείρων ὁ ἱερὸς καὶ θεῖος ἀπόστολος λέγει.

15. (φ. 85α—91β). «Ὁμιλία ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην ἁγίου Εὐαγγε-
λίου ἀναγινωσκομένη Κυριακῇ τοῦ Θωμᾶ. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἄρχ. Ἐπὶ τῇ λαμπροφύρῳ Κυριακῇ καὶ σεβασμίᾳ καὶ ἁγίᾳ ἡμέρᾳ
τῆς Ἀναστάσεως.

16 (φ. 92α—97α). «Ὁμιλία ἐκ τοῦ κατὰ Μάρκον ἁγίου Εὐαγγελίου
ἀναγινωσκομένη Κυριακῇ τῶν Μυροφόρων. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἄρχ. Καὶ ἡ παροῦσα Κυριακὴ καὶ ἁγία ἡμέρα προσκυνητὴ ἐστὶ
καὶ σεβασμία

17 (φ. 97α—103β). «Ὁμιλία ἐκ κατὰ Ἰωάννην ἁγίου Εὐαγγελίου
ἀναγινωσκομένη Κυριακῇ τοῦ Παραλύτου. Εὐλόγησον, πάτερ»

Ἄρχ. Πολλῶν καὶ μεγάλων κακῶν ἡ ἁμαρτία πρόξενος γίνεται καὶ
τὴν ψυχὴν λυμαίνεται σφόδρα.

18 (φ. 103β—112α). «Ὁμιλία ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην ἁγίου Εὐαγγε-
λίου ἀναγινωσκομένη Κυριακῇ τῆς Σαμαρείτιδος. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἄρχ. Καὶ σήμερον ἡμῖν· ἡ τῶν Εὐαγγελικῶν φρεάτων ἀναβλύζει
πηγὴ καὶ τὰ νάματα πλούσια.

19. (φ. 112β—118β). «Ὁμιλία ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην ἁγίου Εὐαγγε-
λίου ἀναγινωσκομένη Κυριακῇ τοῦ Τυφλοῦ. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἄρχ. Τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διαλεγομένου τοῖς Ἰουδαίοις

20. (φ. 118β—123β). «Ὁμιλία ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην ἁγίου Εὐαγγελίου ἀναγινωσκομένη Κυριακῇ τῶν ἁγίων τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ θεοφόρων Πατέρων. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἄρχ. Μετὰ τὴν ἑορτὴν τῆς ἐνδόξου ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

21. (φ. 124α—132α). «Ὁμιλία ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην ἁγίου Εὐαγγελίου ἀναγινωσκομένη Κυριακῇ τῆς ἁγίας Πεντηκοστῆς. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἄρχ. Τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ, τῇ μεγάλῃ τῆς ἑορτῆς, εἰστίηται ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔκραξε.

22. (φ. 132β—137β). «Ὁμιλία ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον ἁγίου Εὐαγγελίου ἀναγινωσκομένη Κυριακῇ τῶν ἁγίων Πάντων. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἄρχ. Εἶπεν ὁ Κύριος, πᾶς ὅστις ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω αὐτῷ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

23. (φ. 138α—142β). «Ὁμιλία ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον ἁγίου Εὐαγγελίου ἀναγινωσκομένη Κυριακῇ δευτέρᾳ. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἄρχ. Ἐπειδὴ τῆς θείας καὶ πρώτης καὶ μακαρίας ζωῆς ἀπορραγέντες διὰ τὴν παράβασιν τοῦ προπάτορος.

24. (φ. 143α—148α). «Ὁμιλία ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον ἁγίου Εὐαγγελίου ἀναγινωσκομένη Κυριακῇ τρίτῃ. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἄρχ. Τῆς φιλαργυρίας οὐδὲν ἔστι χαλεπώτερον καὶ τῆς φιλοχρηματίας οὐδὲν ὑπάρχει δεινότερον.

25. (φ. 148α—154β). «Ὁμιλία ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον ἁγίου Εὐαγγελίου ἀναγινωσκομένη Κυριακῇ τετάρτῃ. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἄρχ. Οὐδὲν ἔστι τῆς ἀδιστάκτου καὶ καθαρᾶς πίστεως ἰσχυρότερον, οὐδὲ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἐλπίδος καὶ πεποιθήσεως κραταιότερον.

26. (φ. 154β—160β). «Ὁμιλία ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον ἁγίου Εὐαγγελίου ἀναγινωσκομένη Κυριακῇ πέμπτῃ. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἄρχ. Πηγὴ πνευματικὴ καὶ σωτήριος περικλύζει ἡμᾶς ἀδελφοί.

27. (φ. 160β—167β). «Ὁμιλία ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον ἁγίου Εὐαγγελίου ἀναγινωσκομένη Κυριακῇ ἕκτῃ. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἄρχ. Οἱ τῶν μελισσῶν τὸ φιλόπονον καὶ φίλεργον θεοφιλῶς ἐκμιμούμενοι, ὥσπερ ἐκεῖναι τοῖς λειμῶσιν ἐφιπτάμεναι.

28. (φ. 168α—172β). «Ὁμιλία ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον ἁγίου Εὐαγγελίου ἀναγινωσκομένη Κυριακῇ ἑβδόμῃ. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἄρχ. Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ παράγοντι τῷ Ἰησοῦ ἠκολούθησαν αὐτῷ δύο τυφλοὶ κρᾶζοντες.

29. (φ. 172β—176β). «Ὁμιλία ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον ἁγίου Εὐαγγελίου ἀναγινωσκομένη Κυριακῇ ὀγδόῃ. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἀρχ. Ὁ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας φροντίζων καὶ κηδόμενος Κύριος.

30. (φ. 177α—183α). «Ὁμιλία ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον ἁγίου Εὐαγγελίου ἀναγινωσκομένη Κυριακῇ ἐνάτῃ. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἀρχ. Καὶ οἱ τοὺς ἑαυτῶν φίλους σωματικῶς διατρέφειν βουλόμενοι καὶ αἰσθητὴν αὐτοῖς παρατιθέμενοι τράπεζαν.

31. (φ. 183β—189α). «Ὁμιλία ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον ἁγίου Εὐαγγελίου ἀναγινωσκομένη Κυριακῇ δεκάτῃ. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἀρχ. Ὑπὲρ τῆς ἡμῶν ψυχικῆς σωτηρίας ὀφείλοντες σπουδάζειν, ἀγαπητοί.

32. (φ. 189α—194α). «Ὁμιλία ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον ἁγίου Εὐαγγελίου ἀναγινωσκομένη Κυριακῇ ἑνδεκάτῃ. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἀρχ. Ποτὲ μὲν φανερῶς διαλέγεται ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ποτὲ δὲ διὰ παραδειγμάτων.

33. (φ. 194β—199α). «Ὁμιλία ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον ἁγίου Εὐαγγελίου ἀναγινωσκομένη Κυριακῇ δεκάτῃ δευτέρᾳ. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἀρχ. Οὐδὲν οὕτως οἶδεν θολοῦν καὶ σκοτίζειν τὴν ἀνθρωπίνην διάνοιαν.

34. (φ. 199β—203α). «Ὁμιλία ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον ἁγίου Εὐαγγελίου ἀναγινωσκομένη Κυριακῇ δεκάτῃ τρίτῃ. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἀρχ. Τὴν ἐκ τῆς διδασκαλίας ὠφέλειαν τοῖς ἀνθρώποις περιποιούμενος ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ Θεός.

35. (φ. 203β—207α). «Ὁμιλία ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον ἁγίου Εὐαγγελίου ἀναγινωσκομένη Κυριακῇ δεκάτῃ τετάρτῃ. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἀρχ. Εἶπεν ὁ Κύριος τὴν παραβολὴν ταύτην· ὁμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ.

36. (φ. 207α—211α). «Ὁμιλία ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον ἁγίου Εὐαγγελίου ἀναγινωσκομένη Κυριακῇ δεκάτῃ πέμπτῃ. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἀρχ. Οἱ τοὺς ἀγροὺς τῶν ἀνθρώπων φυλλάσσοντες γεωργοί, ὅσα ἐν αὐτοῖς ἔχουσι τῶν ἀνθέων ὠραία καὶ εὐώδη.

37. (φ. 211—215β) «Ὁμιλία ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον ἁγίου Εὐαγγελίου ἀναγινωσκομένη Κυριακῇ δεκάτῃ ἑκτῇ. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἀρχ. Τὴν ἐκ τῆς διδασκαλίας ὠφέλειαν τοῖς ἀνθρώποις περιποιούμενος ὁ Κύριος.

38. (φ. 215β—221α). «Ὁμιλία ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον ἁγίου Εὐαγγελίου ἀναγινωσκομένη Κυριακῇ δεκάτῃ ἑβδόμῃ. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἀρχ. Μέγα ἀγαθὸν εὐχή, ἐὰν μετὰ διανοίας εὐχαρίστου γίνεται.

39. (φ. 222α—226β). «Ὁμιλία ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν ἁγίου Εὐαγγελίου ἀναγινωσκομένη Κυριακῇ πρώτῃ. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἄρχ. Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐστὼς ὁ Ἰησοῦς παρὰ τὴν λίμνην Γενησαρεὺτ εἶδε δύο πλοῖα ἐστῶτα παρὰ τὴν λίμνην.

40 (φ. 226β—232α). «Ὁμιλία ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν ἁγίου Εὐαγγελίου ἀναγινωσκομένη Κυριακῇ δευτέρᾳ. Εὐλόγησον, πάτερ»

Ἄρχ. Πασῶν τῶν ἀρετῶν ἀνωτέρα ἐστὶν ἡ ἀγάπη καὶ ὑψηλότερα.

41. (φ. 232α—235β). «Ὁμιλία ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν ἁγίου Εὐαγγελίου ἀναγινωσκομένη Κυριακῇ τρίτῃ. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἄρχ. Τὸ τῆς ἀναστάσεως μέγα μυστήριον, ἀδελφοί μου, οὐ τοσοῦτον διὰ λόγων.

42. (φ. 236α—243α). «Ὁμιλία ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν ἁγίου Εὐαγγελίου ἀναγινωσκομένη Κυριακῇ τετάρτῃ. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἄρχ. Ὡσπερ παράδεισος ἄλλος ἐστὶ πολυανθῆς καὶ εὐώδης ἡ τῶν θείων λογίων ἀνάγκη.

43. (φ. 243α—250β). «Ὁμιλία ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν ἁγίου Εὐαγγελίου ἀναγινωσκομένη Κυριακῇ πέμπτῃ. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἄρχ. Ἀγαθὰ μὲν πάντα τὰ θεῖα λόγια καὶ ἐπωφελῇ τοῖς προσέχουσι.

44. (φ. 250β—254β). «Ὁμιλία ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν ἁγίου Εὐαγγελίου ἀναγινωσκομένη Κυριακῇ ἕκτῃ. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἄρχ. Ὡσπερ τὰ σόματα ἡμῶν αἱ χρονικαὶ τῆς γῆς καρποφορίαὶ καὶ αἱ κατάλληλοι καὶ διάφοροι τροφαὶ στηρίζουσι.

45. (φ. 255α—259α). «Ὁμιλία ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν ἁγίου Εὐαγγελίου ἀναγινωσκομένη Κυριακῇ ἑβδόμῃ. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἄρχ. Καὶ μεγάλη πολλάκις ἀνάγκη καὶ σφοδροτάτη θλίψις οἰκονομεῖν οἶδε καὶ προτρέπειν τοὺς ἀνθρώπους πρὸς πίστιν.

46. (φ. 259β—265α). «Ὁμιλία ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν ἁγίου Εὐαγγελίου ἀναγινωσκομένη Κυριακῇ ὀγδόῃ. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἄρχ. Μέγα πρὸς ἀρετὴν ἐμπόδιον ἡ ὑπερηφάνεια καὶ ἡ ἔπαρσις.

47. (φ. 265β—271α). «Ὁμιλία ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν ἁγίου Εὐαγγελίου ἀναγινωσκομένη Κυριακῇ ἐνάτῃ. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἄρχ. Ἡ πλεονεξία μέγα τοῖς ἀνθρώποις κακὸν καὶ οὐδὲν αὐτῆς ὑπάρχει δεινότερον.

48. (φ. 271β—277α). «Ὁμιλία ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν ἁγίου Εὐαγγελίου ἀναγινωσκομένη Κυριακῇ δεκάτῃ. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἄρχ. Ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ Θεὸς διεξάγων τὸν Ἰουδαϊκὸν λαὸν καὶ παντοιοτρόπως παιδεύων.

49. (φ. 277α—283α). «Ὁμιλία ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν ἁγίου Εὐαγγελίου ἀναγινωσκομένη Κυριακῇ ἐνδεκάτῃ. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἄρχ. Ὁ μακάριος καὶ εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς προτίθησιν ἡμῖν σίμερον διὰ παραβολῆς.

50 (φ. 283α—288β). «Ὁμιλία ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν ἁγίου Εὐαγγελίου ἀναγινωσκομένη Κυριακῇ δωδεκάτῃ Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἀρχ. Πολλοὺς καὶ διαφοροὺς τρόπους ἔδωκεν ἡμῖν ὁ Θεὸς εἰς τὸ κατεργάζεσθαι τὴν σωτηρίαν ἡμῶν.

51. (φ. 288β—294α). «Ὁμιλία ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν ἁγίου Εὐαγγελίου ἀναγινωσκομένη Κυριακῇ δεκάτῃ τρίτῃ Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἀρχ. Ὡσπερ ἐξ ἀδυναμίας μὲν γίνεται φλεγμονή, ἐκ δὲ φλεγμονῆς τίκεται πυρετός.

52 (φ. 294α—299α). «Ὁμιλία ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν ἁγίου Εὐαγγελίου ἀναγινωσκομένη Κυριακῇ δεκάτῃ τετάρτῃ. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἀρχ. Ἡλιος δικαιοσύνης ἐστὶν ὁ Θεός, καθὼς γέγραπται, πᾶσιν ἀνθρώποις ἐπιλάμπων τὰς ἀκτῖνας τῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος.

53. (φ. 299α—305α) «Ὁμιλία ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν ἁγίου Εὐαγγελίου Κυριακῇ δεκάτῃ πέμπτῃ. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἀρχ. Πᾶσα μὲν ἀδικία καὶ ἀρπαγὴ καὶ πλεονεξία κακὴ καὶ κακῶν κακίστη.

54. (φ. 306α—310α). «Ὁμιλία ἐκ τοῦ κατὰ Ἰωάννην ἁγίου Εὐαγγελίου ἀναγινωσκομένη Κυριακῇ πρὸ τῆς ὑψώσεως. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἀρχ. Εἶπεν ὁ Κύριος οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανόν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς.

55. (φ. 310α—316β). «Ὁμιλία ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον ἁγίου Εὐαγγελίου ἀναγινωσκομένη Κυριακῇ τῶν Πατέρων πρὸ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἀρχ. Οἱ μὲν παλαιοὶ ἐκεῖνοι καὶ πρὸ τοῦ νόμου θεῖοι ἄνδρες οὐ διὰ γραμμάτων καὶ βιβλίων ἐδιδάσκοντο.

56. (φ. 317α—321α). «Ὁμιλία ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον ἁγίου Εὐαγγελίου ἀναγινωσκομένη Κυριακῇ μετὰ τὴν Χριστοῦ γέννησιν. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἀρχ. Ἀναχωρησάντων τῶν μάγων ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ Ἰωσήφ λέγων.

57. (φ. 321β—324β). «Ὁμιλία ἐκ τοῦ κατὰ Μάρκον ἁγίου Εὐαγγελίου ἀναγινωσκομένη Κυριακῇ πρὸ τῶν Φώτων. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἀρχ. Ἀρχὴ τοῦ Εὐαγγελίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ὡς γέγραπται ἐν τοῖς προφήταις.

58. φ. 324β—329β). «Ὁμιλία ἐκ τοῦ κατὰ Ματθαῖον ἁγίου Εὐαγγελίου ἀναγινωσκομένη Κυριακῇ μετὰ τὰ Φῶτα. Εὐλόγησον, πάτερ».

Ἀρχ. Εἰ καὶ ἡ ἑορτὴ παρῆλθεν ἡμᾶς, ἀλλὰ τὸ περὶ ταύτης λέγειν οὐδέποτε παρελεύσεται.

Ὁμιλία τῇ Κυριακῇ τοῦ τελώνου καὶ φαρισαίου. Εὐλόγησον, πάτερ.

Ἡ εἰς τὸν τελώνην καὶ τὸν φαρισαῖον παραβολὴ καὶ ὑπόθεσις, ὥσπερ γυμνασία τις καὶ παρακίνησις ἐπενοήθη τοῖς ἁγίοις Πατράσι καὶ ἐτάχθη ψάλλεσθαι καὶ ἀναγινώσκεσθαι ἐν τῇ παρούσῃ Κυριακῇ, ἵνα παρασκευαζώμεθα καὶ ἐτοιμαζώμεθα πρὸς τοὺς πνευματικοὺς ἀγῶνας τῶν νηστειῶν διὰ τοῦτο γὰρ καὶ προφώνησιν τὴν ἑβδομάδα ταύτην κατονομάζομεν προμηνύοντες καὶ προκηρύττοντες τὸν μετ' ὀλίγον ἐρχόμενον τῆς μετανοίας καὶ τῆς νηστείας καιρὸν, ὡσάν, εἴ τι ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν ἔχομεν προκατειλημμένον καὶ προαποκείμενον πάθος, ἀποκαθάρωμεν τοῦτο καὶ οὕτω, ἕτοιμοι γεγονότες πρὸς τοὺς σωτηρίους τῆς ἐγκρατείας καὶ τῆς νηστείας ἀγῶνας, χωρήσωμεν. Πρὸς γὰρ τὴν ὁδὸν τῆς μετανοίας πρώτη ἐστὶν ἡ μεταμέλεια καὶ ἡ ἐπιστροφή καὶ ἡ ταπείνωσις, πρὸς δὲ τὴν ἀρετὴν ἐμπόδιόν ἐστιν ἡ ὑπερηφάνεια καὶ ἡ κενοδοξία καὶ ἡ ἔπαρσις. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ἡ τοῦ Θεοῦ σοφία καὶ δύναμις, ὁ τὰς καρδίας πάντων ἐρευνῶν καὶ ἐτάζων καὶ τὰ λυσιτελῆ καὶ σωτήρια οἰκονομῶν ταῖς ψυχαῖς ταύτην τὴν κατὰ τὸν φαρισαῖον καὶ τὸν τελώνην παραβολὴν ἡμῖν ὑποτίθησι πανσόφως καὶ προσφυῶς ἐλέγχων τοὺς ἀνθρώπους τοὺς πεποιθότας ἑαυτοῖς ὅτι δίκαιοι εἰσι καὶ ἐξουθενοῦντας τοὺς ἁμαρτωλοὺς. Καταστέλλει γὰρ διὰ ταύτης τῆς ὑποθέσεως τῶν ὑψηλοφρόνων τὴν ἔπαρσιν καὶ διδάσκει ἡμᾶς τίνα τρόπον δεῖ ποιεῖσθαι τὰς πρὸς τὸν Θεὸν δεήσεις καὶ προσευχάς, ἵνα μὴ, δι' ὧν νομίζομεν ὠφελεῖσθαι, διὰ τούτων μᾶλλον παροτρύνωμεν καθ' ἡμῶν τὸν Θεὸν καὶ παροργίζωμεν τὸν ἀνεξίκακον καὶ μακρόθυμον, τὸν δοτῆρα πάντων τῶν ἀγαθῶν καὶ ἀπὸ ταύτης τῆς αἰτίας τὸ τῆς προσευχῆς καλὸν καὶ ἐπαινετὸν καὶ σωτήριον ἔργον ἀκερδὲς εὐρέθη τοῖς ἀνθρώποις καὶ ἄμισθον. Ἀλαζονείας γὰρ καὶ ὑπερηφανείας οὐδὲν ἐστὶ βλαβερώτερον καὶ οὐδὲ ἐπάροσεως καὶ κενοδοξίας δεινότερον τὸν γὰρ πρῶτον τῶν ἀγγέλων ἡ ὑπερηφάνεια οὐρανόθεν κατήγαγε καὶ ἀντὶ ἐωσφόρου διάβολον καλεῖσθαι πεποίηκε. Τὸν προπάτορα Ἀδὰμ ἡ ὑπερηφάνεια διὰ τῆς φιληδονίας ἐκ τοῦ Παραδείσου καὶ τῆς προτέρας δόξης ἐξώθησεν. Ἡ ὑπερηφάνεια πάντων ἐστὶ τῶν κακῶν ἡ αἰτία καὶ πάσης προκοπῆς πνευματικῆς ἐστὶν ἐκκοπή. Ἐν παντὶ γὰρ τὸ οἶεσθαι τὸ εἶναι ἐμποδίζει καὶ εὐκόλως ἑαυτὸν ἀπατᾷ ὁ μὴδὲν ὄν καὶ εἶναι τι λογιζόμενος, διὰ τοῦτο καὶ πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων ἀπώλεσεν· οἱ γὰρ ταύτην νοσοῦντες ἄνθρωποι ἐγκαταλιμπάνονται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς αὐτοῦ βοηθείας στεροῦνται καὶ εἰς τὰ τῆς ἀτιμίας πάθη ἐμπίπτουσι. Πάντα τὸν ἀγαθὸν πλοῦτον τῶν ἀρετῶν καὶ τῶν καλῶν ἔργων καὶ πράξεων ἡ ὑπερηφάνεια σκορπίζει καὶ διαφθείρει καὶ ἀφανίζει· οὐδὲ γὰρ μόνον πρὸς κακίαν συνωθεῖ, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς ἀρεταῖς παρυφισταμένη πολλὴν ἡμῖν προξενεῖ τὴν ζημίαν. Καὶ πόνοους μὲν

καὶ κόπους ὑπομένειν καταναγκάζει τοὺς ἀνθρώπους, μισθὸν δὲ οὐδόλως ἔχειν τούτους παρασκευάζει· εἴτε γὰρ νηστεύει ὁ ὑπερήφανος, εἴτε εὖχεται, εἴτε ἔλεει, εἴτε σωφρονεῖ καὶ κατὰ παθῶν ἀγωνίζεται, εἴτε πᾶσας τὰς ἀρετάς, ἐργάζεται, μάτην κοπιᾷ καὶ καταγέλαστος γίνεται, ὅτι μισητός ἐστι παρὰ τῷ Θεῷ· ἀκάθαρτος γὰρ παρὰ Κυρίῳ φησὶ πᾶς ὑψηλοκάριος. Ὑπὸ τῆς κενοδοξίας οἰκίαι πολλαὶ καὶ δῆμοι καὶ πόλεις ὁλόκληροὶ ἀνετράπησαν καὶ πάντα τῇ κενοδοξίᾳ ἄνω καὶ κάτω γίνεται καὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ τὰ πολιτικὰ διαταράττεται καὶ συγχέεται πράγματα. Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ τοῦ βίου τούτου ἔξω γενόμενοι καὶ τὴν μοναδικὴν καὶ ἀγγελικὴν πολιτείαν ποθήσαντες καὶ τὴν ἐρημικὴν διαγωγὴν διασπασάμενοι καὶ πάσης κοσμικῆς φαντασίας καταφρονήσαντες, πλούτου, εὐγενείας, δόξης, τρυφῆς καὶ τῶν λοιπῶν, ἔτι δὲ καὶ τῆς τῶν σωμάτων τυραννικωτάτης ἐπιθυμίας κρατήσαντες, πολλάκις τῷ πάθει τῆς ὑπερηφανείας κρατηθέντες πάντα ἀπώλεσαν καὶ ἐξημιώθησαν καὶ ὁμοίως τοῖς δεδουλωμένοις τοῖς πάθεσι καὶ ταῖς κοσμικαῖς τύρβαις ὑποκειμένοις τῆς θείας δόξης ἐξέπεσον· ὥσπερ γὰρ ὁ ἥλιος πᾶσιν ἀφθόνως ἐκλάμπει, οὕτως καὶ ἡ κενοδοξία πᾶσιν ἐπιτηδεύμασιν ἐπιφύεται. Οἷόν τι λέγω νηστεύων κενοδοξῶ καὶ λαμπρὰ περιβεβλημένος πάλιν κενοδοξῶ καὶ εὐτελεῖ ἐξαλλάσσων πάλιν κενοδοξῶ, λέγων ἡτῶμαι, σιωπῶν πάλιν ἡττήθην, ὥς ἂν ὀρίψῃ τὴν τρίβολον ταύτην, ὀρθὸν τὸ κέντρον ἵσταται. Ὅσον δὲ κακὸν ἡ κενοδοξία καὶ ἡ ἔπαρσις, τοσοῦτον ἀγαθὸν ἐστὶν ἡ μεταμέλεια καὶ ἡ ταπείνωσις καὶ ἅπερ ἡ ἀλαζονεία καὶ ἡ κενοδοξία σκορπίζει, συνάγει ἡ ταπείνωσις εὐκολώτατα. Καὶ ἡ μὲν ἀλαζονεία εἰς βόθρον κατὰγει τὸν ἄνθρωπον, ἡ δὲ ταπείνωσις ἀνάγει αὐτὸν ἐκ τοῦ πτώματος· Κύριος γὰρ ὑπερηφάνους ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν. Ὅτι δὲ τοῦτο ἀληθές ἐστιν, αὐτὰ δηλώσει τὰ Εὐαγγελικὰ ῥήματα οὕτως ἔχοντα. Ἀνθρώποι δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερὸν προσεύξασθαι, ὁ εἰς φαρισαῖος καὶ ὁ ἕτερος τελώνης. Εἰς παράδειγμα καὶ τύπον τῶν ἀνθρώπων, τῶν δικαιοῦντων ἑαυτοὺς καὶ ἐξουθενούντων τοὺς ἁμαρτάνοντας, ἔθηκε τὸν φαρισαῖον ὁ Κύριος, τὸν δὲ τελώνην ἔθηκεν εἰς παράδειγμα τῶν ἁμαρτανόντων ἀνθρώπων καὶ μετὰ συντετριμμένης καρδίας τὰς προσευχὰς καὶ ἐξομολογήσεις ποιούντων, ἵνα διδάξῃ πάντας τὴν μὲν ὑπερηφάνειαν μισεῖν, τὴν δὲ ταπείνωσιν ἀγαπᾶν. Καὶ δείκνυσι καθαρῶς ἀπὸ ταύτης τῆς παραβολῆς ὁ Χριστός, ὅτι ἡ μὲν δικαιοσύνη καὶ ἀρετὴ θαυμαστὴ καὶ μεγάλῃ ἐστὶ καὶ πλησίον τοῦ Θεοῦ τὸν ἄνθρωπον ἵστησιν, ὅταν δὲ τὴν ὑπερηφάνειαν προσλάβῃται εἰς τὸν κατώτατον βυθὸν ἀπορρίπτει τὸν ἄνθρωπον· τοῦτο γὰρ πέπονθεν καὶ ὁ φαρισαῖος καὶ ἀπὸ ταύτης τῆς αἰτίας κατεκρίθη καὶ εἰς ἀπώλειαν πέπτωκεν. Ἡ δὲ ἀδικία καὶ ἡ ἁμαρτία βδελυκτὴ ἐστὶ καὶ μισητὴ καὶ πάσης κακίας βαρυτέρα καὶ μακρύνει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τοῦ Θεοῦ.

Ἄλλὰ ἡ ταπείνωσις διὰ τῆς μετανοίας καὶ ἐξομολογήσεως δικαιοῦ τοῦτον καὶ σωτηρίας ἀξιοῖ καὶ πλησίον φέρει καὶ ἴστησι τοῦ Θεοῦ. Τοῦτο εὗρεν ὁ τελώνης καὶ ἀπὸ ταύτης τῆς αἰτίας ἐδικαιώθη καὶ σωτηρίας ἠξίωται. Ὁ φαρισαῖος σταθεὶς πρὸς ἑαυτὸν ταῦτα προσηύχετο Ὁ Θεὸς εὐχαριστῶ σοι ὅτι οὐκ εἰμι ὥσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων ἄρπαγες, ἄδικοι, μοιχοὶ ἢ καὶ ὥς οὗτος ὁ τελώνης Ἀρχὴ τῆς ὑπερηφανείας ἡ ὕβρις φαίνεται· ὁ γὰρ διαπτύων τοὺς ἄλλους καὶ μηδὲν τούτους ἡγούμενος, ἀλλὰ τοὺς μὲν πτωχοὺς, τοὺς δὲ δυσγενεῖς, τοὺς δὲ ἁμαθεῖς καὶ ἰδιώτας ὑπολαμβάνων τοὺς δὲ ἀδίκους καὶ ἁμαρτωλοὺς ἐκ τῆς ὕβρεως ταύτης παρασύρεται καὶ μόνον ἑαυτὸν οἶεται συνετόν, δίκαιον καὶ πάντων ἀνθρώπων ὑπέρτερον. Καὶ ἔστιν ἡ ὕβρις ὑπερηφανείας ἀρχὴ καὶ ἡ ὑπερηφάνεια κακὸν τῆς ὕβρεως ἔκγονον. Διὰ τοῦτο ἡ διαβόητος ἡ ἡμέρα Κυρίου τὴν ἐκδίκησιν ποιήσει ἐπὶ πάντα ὕβριστήν καὶ ὑπερήφανον· αἱ γὰρ συγγενεῖς ἁμαρτίαι ὁμοιοτρόπως κολάζονται. Ἐδειξεν ὁ φαρισαῖος καὶ τῷ σχήματι καὶ τῇ στάσει τὴν ἔπαρσιν, ἣν εἶχε καὶ τὴν ἀλαζονείαν. Καὶ οἱ μὲν λόγοι αὐτοῦ ἐξ ἀρχῆς ἀνθρώπου ἦσαν εὐγνώμονος· ἔλεγε γὰρ ὁ Θεὸς εὐχαριστῶ σοι, μετὰ ταῦτα ὅσα εἶπε πάσης ἀλαζανείας καὶ ὑπερηφανείας ἦσαν πεπληρωμένα. Οὐ γὰρ εἶπε σύ με ἐποίησας Κύριε καὶ διὰ τῆς βοηθείας τῆς σῆς ἐλευθεροῦμαι πάσης ἀδικίας καὶ ἄρπαγης καὶ τῶν ἄλλων κακῶν, ἀλλὰ πάντα τὰ κατορθώματα ἐξ οἰκείας δυνάμεως ἐλογίζετο κατορθῶσαι. Πᾶς δὲ ἄνθρωπος ἐχέτω πληροφορίαν ὅτι χωρὶς τῆς τοῦ Θεοῦ βοηθείας οὐ δύναται οὐδὲ ἰσχύει κατορθῶσαι τι ἀγαθόν· χωρὶς γὰρ ἐμοῦ φησιν ὁ Χριστὸς οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδὲν καὶ ὁ προφήτης, ἐὰν μὴ Κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον, εἰς μάτην ἐκοπίασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, καὶ ὁ ἀπόστολος, οὐ τοῦ θέλοντος, οὐδὲ τοῦ τρέχοντος, ἀλλὰ τοῦ ἐλεοῦντος Θεοῦ καὶ οὐκ ἐγὼ δέ, ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἡ σὺν ἐμοὶ καὶ ὁ Θεὸς ἔστιν ὁ ἐνεργῶν ἐν ἡμῖν καὶ τὸ θέλειν καὶ ἐνεργεῖν. Εἰ γὰρ καὶ αὐτεξουσίῳ τετιμήμεθα τῆς προαιρέσεως, ἀλλ' ὅμως ἐκτὸς τῆς ἄνωθεν συμμαχίας οὐδὲν τῶν ἀνδραγαθημάτων ἐν τῇ ὁδῷ τοῦ βίου ἐπιτελέσαι δυνάμεθα· οἶδ' αὖ γὰρ φησιν ὅτι οὐ τοῦ ἀνθρώπου ἡ ὁδὸς αὐτοῦ οὐδὲ πορεύεται ἀνὴρ κατορθῶσαι πορείαν αὐτοῦ. Μὴ οὖν ἑαυτοῖς μόνοις λογιζώμεθα τῶν ἀγώνων τὰ τρόπαια· ἡμέτερον γὰρ τὸ προελεσθαι μόνον τὸ κρεῖττον καὶ σπουδάσαι, Θεοῦ δὲ τὸ εἰς ἔργον ἀγαγεῖν τὴν ἀγαθὴν ἐπιθυμίαν καὶ ἔφωσιν, τῷ δέ, μὴ φύσει τὸ δύνασθαι ἔχοντι, ἀλλ' ἀπὸ τῆς χάριτος λαμβάνοντι λέγειν ὅτι δύναμαι τοῦτο κόμπος καὶ καύχησις· τί γὰρ ἔχεις, φησὶν, ὃ οὐκ ἔλαβες; Εἰ δὲ καὶ ἔλαβες τί καυχᾶσαι ὥς μὴ λαβών; Νηστεύω δις τοῦ σαββάτου, ἀποδεκατῶ πάντα ὅσα κτῶμαι. Ἐπειδὴ γὰρ κατηγόρησε τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων καὶ τοῦ τελώνου ὁ φαρισαῖος ὅτι μοιχοὶ εἰσι καὶ ἄρπαγες, αὐτὸς πρὸς μὲν τὸ τῆς μοιχείας πάθος τὴν νηστείαν ἀνταλαζονεύσατο, ἐπειδὴ ἀπὸ τῆς τρυφῆς γίνεται ἡ λαγνεία· κόρος γὰρ πα-

τῆς ὕβρεως καὶ λαγνείᾳ ἐν πλησμονῇ, ὁ Φαρισαῖος δὲ τὸ σῶμα διὰ νηστείας ἀγῶνων καὶ καὶ κατατήκων πολὺ ἀπέχειν ἀνεκαυχᾶτο τῶν τοιούτων παθῶν. Ἐνήστευον δ' ἄρα οἱ φαρισαῖοι δύο ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος, Δευτέραν καὶ Πέμπτην. Πρὸς δὲ τὸ ἄρπαγες καὶ ἀδικοὶ ἔλεγεν ὁ φαρισαῖος· ἀποδεκατῶ πάντα ὅσα κτῶμαι. Τοσοῦτον γὰρ ἐνεκαυχᾶτο ἐναντιοῦσθαι τῇ ἄρπαγῇ καὶ τῇ ἀδικίᾳ ὥστε καὶ τὰ ἑαυτοῦ ἑτέροις ἐδίδου. Οἱ γὰρ ἑβραῖοι ἐδίδουσιν τῶν ὄντων ἀπάντων δεκάτην μίαν καὶ πάλιν ἑτέραν δεκάτην καὶ μετὰ ταύτην τρίτην. Καὶ αἱ τρεῖς συντιθέμεναι δεικνύουσιν ὅτι τὸ τρίτον τῆς οὐσίας αὐτῶν ἐδίδουν. Ἀλλὰ καὶ ἀπαρχὰς καὶ πρωτοτόκια καὶ ἕτερα πλείονα παρείχον, οἷον τὰ ὑπὲρ ἁμαρτημάτων, τὰ ὑπὲρ καθαρισμῶν, τὰ ἐν ταῖς ἑορταῖς καὶ ἐν τῷ ἰωβηλαίῳ, τὰ ἐν ταῖς τῶν χρεῶν ἀποκοπαῖς καὶ ταῖς τῶν δούλων ἀφέσεσι καὶ τοῖς δανείσμασι τοῖς ἀπηλλαγμένοις τόκων. Ταῦτα δὲ πάντα συντιθέμενα καὶ συναριθμούμενα τὸ ἥμισυ τῆς οὐσίας ἀποτελοῦσιν. Εἰ δὲ ὁ τὸ ἥμισυ τῆς οὐσίας διδοὺς ἀνθρώπος οὐδὲν μέγα ἐργάζεται ἐπαιρούμενος καὶ ἀλαζονευόμενος, ὁ μὴ δὲ τὸ δέκατον παρέχων τῆς οὐσίας, τίνος ἄξιός ἐστι κενοδοξῶν καὶ ὑπερηφανευόμενος καὶ τοῦτο τοῦ Εὐαγγελίου λέγοντος, ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλέον τῶν γραμματέων καὶ φαρισαίων οὐκ εἰσελεύσεσθε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν; Ὁ δὲ τελώνης μακρόθεν ἐστὼς οὐκ ἠθέλην οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπάρει, ἀλλ' ἔτυπτε τὸ στήθος αὐτοῦ λέγων· ὁ Θεὸς ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ. Λέγω ὑμῖν κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ἢ γὰρ ἐκεῖνος, ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.

Εὐχόμενος ὁ τελώνης καὶ ἔργα μὴ ἔχων ἀγαθὰ οὐδὲ ἀπαριθμῆσαι ταῦτα ἠδύνατο, ὥς ὁ φαρισαῖος, ἀλλ' ἔτυπτε τὸ στήθος καὶ τὴν καρδίαν ἐμάστιζε καὶ μετὰ πολλῆς συντριβῆς καὶ κατανύξεως ἔλεγε· Κύριε ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ. Διὰ τοῦτο καὶ ἵλεων εὗρίσκει τὸν ἐλεήμονα καὶ εὐδιάλλακτον Κύριον· πάντων γὰρ τῶν ἁμαρτημάτων καθαιρετική ἐστὶν ἡ ταπεινοφροσύνη, ἡ δὲ ὑπερηφάνεια ἀφανίζει πάσας τὰς ἀρετὰς ὅτι πάσης ἁμαρτίας καὶ κακίας μεῖζων ἐστὶ καὶ βαρυτέρα· κρεῖσσον γὰρ ἁμαρτάνοντας ἐπιστρέφειν καὶ ταπεινοῦσθαι ἢ κατορθοῦντας ἐπαίρεσθαι. Ὁ τελώνης τὰ ἁμαρτήματα ἀπεδύσατο δεξάμενος τὴν τοῦ φαρισαίου κατηγορίαν μετὰ προότητος καὶ ὑπομονῆς καὶ ὁ φαρισαῖος ἀπὸ δόξης εἰς τὸ τῆς ἀτιμίας κατέθεσε βάραιθρον δικαίως ἑαυτὸν καὶ κατηγορήσας τοῦ τελώνου καὶ τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων. Ὁ τελώνης ἀπὸ τῆς ἐπονειδίστου ζωῆς καὶ τῶν ἁμαρτιῶν εἰς τὴν μακαρίαν ἐπανῆλθε ζωὴν καὶ κατάστασιν, ὁ δὲ φαρισαῖος τῆς πρὸς Θεὸν ἐγγύτητος ἐχωρίσθη καὶ ἀπεμακρύνθη τοῦ ἀγαθοῦ. Ὁ τελώνης ὑψώθη ἐκ ταπεινώσεως καὶ ὁ φαρισαῖος ἐταπεινώθη ἐξ ὄγκου καὶ τῆς ἐπάρσεως. Δύο γὰρ ἀπαιτούμεθα πάντες ἀνθρώποι, τὸ καταγινώσκειν τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων καὶ τὸ τοῖς ἑτέροις ἀφιέναι τὰ ἁμαρτή-

ματα· ὁ γὰρ τὰ αὐτοῦ βλέπων ἁμαρτήματα συγγνωμονικώτερος καὶ συμπαθέστερος γίνεται τοῖς ἑτέροις, ὁ δὲ κατακρίνων ἑτέρους ἑαυτὸν κατακρίνει καὶ καταδικάζει, εἰ καὶ πολλὰς κέκτηται ἀρετάς. Οὕτω μέγα ἐστὶ τὸ μὴ κατακρίνειν ἑτέρους, ἀλλ' ἑαυτούς, ἀδελφοί μου. Ἡμεῖς δὲ τὰ ἑαυτῶν ἀφέντες ἁμαρτήματα, ἑτέρους μᾶλλον κατακρίνομεν, ἄλλους ἐξετάζομεν οὐκ εἰδότες ὅτι καὶ πάντων ὦμεν δικαιότεροι, ἑτέρους δὲ κατακρίνωμεν ὑπεύθυνοι γινόμεθα καὶ τῆς αὐτῆς ἔσμεν ἄξιοι τιμωρίας καὶ κολάσεως, ἧς καὶ ὁ κατακρινόμενος ἄξιός ἐστιν· ὃ γὰρ κρίματι κρίνετέ, φησι, τούτῳ καὶ κριθήσεσθε. Ὁ γὰρ πορνέων ἐντολὴν παραβαίνει καὶ ὁ τὸν πορνέοντα κρίνων ἐντολὴν παραβαίνει, ὥστε καὶ ἀμφοτέροι θείαν ἐντολὴν παραβάνουσι καὶ ὁ πορνέων καὶ ὁ κρίνων. Ἀλλὰ μεταθώμεθα τὴν εἰς ἑτέρους ἐξέτασιν καὶ πολυπραγμοσύνην εἰς ἑαυτοὺς μᾶλλον, ἀγαπητοί, καὶ ἐὰν ἴδωμέν τινες ἁμαρτάνοντας ἡμεῖς τὰ ἑαυτῶν ἁμαρτήματα πρὸ ὀφθαλμῶν ἡμῶν μᾶλλον ἔχωμεν καὶ χεῖρονα τὰ ἡμέτερα λογιζώμεθα ἢ τὰ τῶν ἑτέρων. Οἱ γὰρ ἁμαρτήσαντες ἐν τῇ ὥρᾳ ἴσως τῆς ἁμαρτίας μετενόησαν, ἡμεῖς δὲ πάντοτε μένομεν ἀδιόρθωτοι κατακρίνοντας καὶ τὰ ἑτέρων ἐξετάζοντες. Ὁ Λὼτ ἐκεῖνος ἐν Σοδόμοις οἰκῶν οὐδένα κατέκρινεν, οὐδενὸς κατηγόρησε, διὰ τοῦτο δεδικαίωται καὶ ἀπὸ τοῦ πυρὸς διεσώθη καὶ τῆς πανωλεθρίας, ἧς οἱ Σοδομίται κατεδικάσθησαν. Ταπεινωθέντες οὖν καὶ ἡμεῖς ἑαυτοὺς κατακρίνωμεν, ἑαυτοὺς καταισχύνωμεν, ἵνα ἀκατάκριτοι καὶ ὑψηλοὶ γενώμεθα. Ἀγαπήσωμεν τὴν ταπεινοφροσύνην· διὰ γὰρ ταύτης ὁ τελώνης ἐδικαιώθη καὶ τὸ φορτίον τῶν ἁμαρτημάτων ἀπέθετο. Μισήσωμεν τὴν ἔπαρσιν ὅτι ὁ φαρισαῖος διὰ ταύτης κατεβλήθη καὶ τὰς ἀρετάς, ἃς εἶχεν, ἀπώλεσεν. Ὁ φαρισαῖος ὡς μὴ καλῶς τὸ καλὸν διαπραξάμενος κατακέκριται καὶ ὁ τελώνης εἰ καλῶς τὰ μὴ καλὰ τῶν ἔργων ἀποσεισάμενος δεδικαίωται· ἐπέβλεψε γὰρ ὁ Θεὸς ἐπὶ τὸν στεναγμὸν τοῦ τελώνου καὶ τὴν αὐτοῦ συντριβὴν καὶ τὰς κατὰ τοῦ στήθους τύψεις καὶ προσδεξάμενος τὸ ἱλάσθητι μετὰ τοῦ Ἀβελ αὐτὸν ἐδικαίωσε, τὰς δὲ θυσίας καὶ τὰς ἀρετάς καὶ τὰ κατορθώματα τοῦ φαρισαίου ὡς μεγαλαύχου καὶ ὑπερηφάνου ἐβδελύξατο καὶ ἀπώσατο καὶ ὡς τὸν ἀδελφοκτόνον Κάιν κατεδίκασεν αὐτόν. Ἀπὸ ταύτης τῆς αἰτίας μάθωμεν, ἀδελφοί μου, καὶ διδαχθῶμεν καὶ μεγάλα ἐὰν ἐργαζώμεθα κατορθώματα τούτων ἕνεκεν μὴ ἐπαιρώμεθα καὶ ἐὰν ἀγαθοὶ γενώμεθα, δίκαιοι καὶ ἐπεικεῖς καὶ συμπαθεῖς καὶ ἐλεήμονες, ἀλλὰ καὶ οὕτως ταπεινώμεθα καὶ μὴ ὑπεροψίαν καὶ ἀλαζονείαν ἔχωμεν, μήποτε τοὺς καμιάτους ἡμῶν καὶ τοὺς πόνους ἀπολέσωμεν· ὅταν γὰρ ταῦτα πάντα ποιήσητε, φησὶν Κύριος, λέγετε ὅτι ἀχρεῖοι δοῦλοι ἔσμεν καί, ὃ ὀφείλομεν ποιῆσαι, πεποιήκαμεν. Ἀναγκαῖον γὰρ καὶ ἀπαραίτητον χρέος ἐστὶ προσφέρειν ἡμᾶς τῷ ἐπὶ πάντων Θεῷ τὴν δουλείαν, τὴν ταπεινώσιν, τὴν ὑπομονήν, τὴν ὑποταγήν, τὴν εὐπειθειαν, τὴν εὐγνωμοσύνην, τὴν εὐχαριστίαν καὶ δοξάζειν καὶ μεγαλύνειν καὶ

προσκυνεῖν τὸ θέλημα αὐτοῦ τὸ πανάγιον καὶ μὴ δάκνεσθαι ταῖς παρ' ἑτέρων λοιδορίαις καὶ ὕβρεσι καὶ λυπεῖσθαι τοῖς ἀδικήμασι καὶ τοῖς πειρασμοῖς καὶ δυσχεραίνειν ὀνειδιζομένοις ὅτι καὶ ἀπὸ τούτου πολλὴν καρπούμεθα τὴν ὠφέλειαν. Μάθωμεν καὶ γινώμεν, ἀδελφοί μου, τὴν τῆς ταπεινώσεως δύναμιν καὶ ἰσχὺν καὶ βοήθειαν. Μάθωμεν τῆς ἐπάρσεως τὴν καταδίκην καὶ τὴν ζημίαν καὶ ἀπώλειαν καὶ ἐπειδὴ μέγα ἀγαθὸν ἐστὶν ἡ μετάνοια καὶ ἡ ἑξαγόρευσις καὶ ἡ συντριβὴ καὶ τὰ δάκρυα καὶ οἱ ἐκ βάθους στεναγμοὶ καὶ ἡ κατάνυξις, διὰ τοῦτο παρακαλῶ ἑξομολογεῖσθε τῷ Θεῷ συνεχῶς καὶ τὰ ἁμαρτήματα αὐτῷ ἐκκαλύπτετε. Εἰ γὰρ ἀναπτύσσομεν τὸ συνειδὸς ἡμῶν ἔμπροσθεν τοῦ Θεοῦ καὶ δεικνύομεν αὐτῷ τὰ τραύματα τῶν ψυχῶν ἡμῶν καὶ ἑτέρους οὐ κρίνομεν, οὐδὲ ἐκθηριούμεθα πρὸς τὰς τῶν πλησίων ὕβρεις οὐδὲ λυπούμεθα διὰ τοὺς ὀνειδισμούς καὶ τὰς λοιδορίας καὶ τοὺς πειρασμούς καὶ τὰς ἀδικίας αὐτῶν ἵλεως ἡμῖν γενήσεται ὁ φιλόανθρωπος Κύριος καὶ τὰ τῆς συμπαθείας αὐτοῦ καὶ τῆς εὐσπλαγχνίας κεράσει φάρμακα καὶ ἐπιθέσει καὶ ἰατρεύσει ἡμᾶς Δείξωμεν τὰ ἁμαρτήματα τῷ μὴ ὀνειδίζοντι δεσπότη, ἀλλὰ θεραπεύοντι. Κἂν σιγήσωμεν ἡμεῖς, ἐκεῖνος ἅπαντα γινώσκει. Εἴπωμεν τοίνυν τὰ σφάλματα ἡμῶν, ἀδελφοί μου, καὶ ἑξομολογησώμεθα καθαρῶς τῷ Κυρίῳ, ἵνα κερδάνωμεν τὴν τούτου συμπάθειαν. Ἀποθώμεθα ἐνταῦθα τὰ ἁμαρτήματα, ἵνα καθαροὶ γεγονότες καὶ ἕτοιμοι ἀπέλθωμεν ἐκεῖσε καὶ δεχθῶμεν παρὰ τοῦ δικαίου κριτοῦ εἰς τὴν βασιλείαν τὴν ἀτελεύτητον καὶ αἰδίων καὶ κληρονομήσωμεν τὰς μελλούσας ἐκείνας καὶ ἀκηράτους μονὰς καὶ τὴν ἀδάπανον τρυφὴν καὶ ἀπόλαυσιν, ὧν καὶ τύχοιμεν πάντες ἐν αὐτῷ Χριστῷ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Κ. ΛΥΟΒΟΥΝΙΩΤΗΣ